

ANTON ŠTRUKELJ

Prenova Cerkve

»Pomlad« – kako lepa slovenska beseda! Pomlad kot letni čas in nova pomlad človeškega duha. Pomladitev postaranega stvarstva in veličastna obljuba novega stvarjenja: »*Glej, vse delam novo!*« (Iz 43,19; 2 Kor 5,17, Raz 21,5).¹ Kje je vir in studenec žuboreče pre-nove? Bog sam je večno mlad, je brezno stvariteljske moči. Kristus je vsa novost, večno mlada in presenetljiva novost. To je jedrnato izrazil sv. Irenej: "Kristus je prinesel vso novost, ko je podelil sam sebe: *Omnem novitatem attulit, semetipsum afferens.*" Nepojmljivo je, da je Jezus svojo mladostnost zapustil in podaril svoji Cerkvi, svojim živim vernikom. »To vero, ki smo jo prejeli od Cerkve, skrbno ohranjamo, kajti po delovanju Božjega Duha se kakor dragocen zaklad, zaprt v odlični posodi, neprenehoma pomlaja in stori, da se pomlaja tudi posoda sama, ki vero vsebuje.«²

I. »Vse prenoviti v Kristusu« (Ef 1,10)

Spomnimo, da je sv. Pij X. želel prenovu krščanske družbe v luči svojega vodila »Vse prenoviti v Kristusu« (Ef 1,10), kakor je poudaril v okrožnici 4. oktobra 1903. Že kratek pogled v zgodovino Cerkve nas pouči, da so pravo prenovu učinkovito uresničevali svetniki. Cerkev ne potrebuje novih reformatorjev, ampak bolj potrebuje nove svetnike. Kardinal Joseph Ratzinger je rekel: »Vsak svetnik je reformator v tem smislu, da Cerkev na novo poživi in jo tudi očisti... Kar resnično potrebujemo, so ljudje, ki so notranje prežeti s krščanstvom, katerega doživljajo kot srečo in upanje; s tem postanejo ljubeči ljudje, in te imenujemo svetnike.

Pristni reformatorji Cerkve, po katerih je Cerkev spet postala preprostejša in je hkrati odprla dostope k veri, so bili vedno svetniki. Treba je pomisliti samo na to, da je Benedikt ob iztekanju starega veka vzpostavil življenjsko obliko, s katero je potem krščanstvo šlo skozi preseljevanje narodov. Ali če pomislimo na Frančiška ali Dominika – tedaj v fevdalistični, že odrevenjajoči Cerkvi povsem na novo vznikne evangelijsko gibanje, ki živi evangelijsko uboštvo, evangelijsko preprostost, evangelijsko veselje in ki potem sproži resnično množično gibanje. Ali pa se spomnimo na 16. stoletje. Tridentinski koncil je bil pomemben, toda kot katoliška reforma je mogel prodreti le, ker so obstali svetniki, kakor so Terezija Avilska, Janez od Križa, Ignacij Lojolski, Karel Boromejski in mnogi drugi. Teh ljudi se je preprosto spet po notranje dotaknila vera, katero so na svoj način izvirno živeli, ji ustvarili oblike, prek katerih so potem nastopile tudi reforme, ki so bile nujne in zdravilne. Zato bi tudi rekel, da zdaj reforme zagotovo ne prihajajo od forumov in sinod, ki imajo tudi svojo upravičenost in včasih tudi svoje nujnosti, temveč bodo prišle od prepričljivih osebnosti, ki jih smemo imenovati svetniki.«³

1. Ljubezen do Cerkve – gibalno prenovi

Kardinal Henri de Lubac, velik teolog in teološki izvedenec na drugem vatikanskem koncilu, je glede prihodnosti Cerkve povedal: »Popolnoma sem prepričan, da bo Cerkev ostala zvesta Gospodu. Od njega je prejela Svetega Duha in v njej 'bodo vedno vstajali novi svetniki', kakor pravi Péguy. Morda bo v različnih predelih doživela veliko razširitev – kar se danes že kaže; a tudi če bi postala 'mala čreda', bi vendar nosila upanje sveta. Ker mi vsi, zunaj in znotraj, tolčemo po njej, se sicer zdi, kakor da bi umirala – vendar se vedno znova poraja: 'Sile teme je ne bodo premagale.' Cerkev ima besede večnega življenja in bo – poveljučana – živila v nebeškem Jeruzalemu.«

Nato je izpovedal osebno ljubezen do Cerkve in istovetenje s Cerkvijo: »Ne čutim potrebe po nekakšni 'novi Cerkvi' (le kakšna naj bi ta Cerkev bila?), in si tudi ne želim, da bi iznašli 'novo teologijo'. Ljubim našo Cerkev v njeni stiski in njenih ponižanjih, v slabostih vsakega od nas kakor tudi v njenem neskončnem zakladu skrite svetosti. Ljubim to veliko Cerkev, v kateri 'drug drugega nosimo', kakor pravi Gregor Veliki, '*unus portatur ab altero*', čeprav se ta ali oni čuti njenega sovražnika, čeprav dajemo slabo podobo. Ljubim to veliko Cerkev, v kateri tiste, ki izvršujejo javno službo – ne da bi oni to vedeli –, nosi molitev ponižnih, ki jih svet nikoli ne bo poznal. Ljubim jo v njenem sedanjem resnem in težkem prizadevanju, da bi se prenovila – kar mora nadaljevati v duhu zadnjega koncila».⁴

2. »Cerkev nosi upanje sveta«

Henri de Lubac je veliko pisal o pokoncilski prenovi Cerkve. Naj navedemo eno samo takšno mesto. »Čim bolj naše človeštvo raste, čim bolj se preoblikuje, tem bolj se mora prenavljati tudi Cerkev. Iz starega, ljubosumno varovanega zaklada zna Cerkev prinašati nove stvari. Vendar se njena povezanost z Jezusom Kristusom ne spreminja. Njena moč za rojevanje novih otrok ne oslabi. Ne zapira se boječe vase, marveč nasprotno: odpira se velikodušna in nesebična, ljubezniva in vedra. Saj tem bolj zaupa v svojega Ženina, čim bolj se njena materinska naloga zdi ne le brezmejna, marveč tudi nemogoča, obupna.

Vsi njeni otroci je ne razumejo. Nekateri se vdajajo strahu ali se pohujšujejo; drugi, ki premalo živijo iz njenega Duha, mislijo, da je prišel čas za uvajanje njihovih lastnih vsakovrstnih novotar-skih ali prevratnih meril. Ob takih priložnostih ji morajo tisti, ki jo priznavajo za mater, biti bolj predani kakor kdajkoli; bolj kakor kdajkoli morajo skrbeti za to, da se po besedah sv. Pavla 'prenavljajo po duhu svojega mišljenja in si oblečejo novega človeka' (Ef 4, 23), da bi tako v ponižni in dejavni potrpežljivosti spolnjevali poslanstvo Cerkve. Kajti Cerkev nosi upanje sveta.

Dogaja se tudi, da to sveto Cerkev zapuščajo tisti, ki so od nje prejeli vse, a so postali slepi za njene darove. Zgodi se tudi – in dnevni dogodki nam to kažejo –, da ji tisti dajejo zaušnice, ki jih Cerkev še naprej nahranja. Veter jedke, vesoljne in nerazumne kritike povzroča včasih vrtoglavico v miselnosti, pokvarjenost v srcih. To je veter, ki mori rast, uničuje rodovitnost; veter, ki ruši in ki je sovražen dihu Svetega Duha. Ob takih trenutkih se bom zazrl v ponižani obraz svoje Matere in jo bom dvakrat ljubil. Ne da bi se vrgel v protikritiko, bom znal pokazati, da ljubim Cerkev v njeni podobi služabnice. In v uri, ko se nekateri dajo hipnotizirati ob potezah, ki napravljajo Cerkvi njen obraz ostarel, mi bo ljubezen dala odkriti v njej – s koliko več resnice! – skrite sile, molčeče dejavnosti, ki ji dajejo neprestano mladost, velike reči, ki se rojevajo v njenem srcu in ki bodo na nalezljiv način spreobrnile zemljo.«⁵

3. Podanašljenje in odprtost do sveta

Kršćanstvo ni obrnjeno nazaj, ampak živi danes. To je bila vodilna misel, ki jo je sv. Janez XXIII. izrazil z geslom »aggiornamento« (podanašjenje). Krščanstvo se ne oklepa kakšne preteklosti, ampak Jezusa Kristusa, ki je isti včeraj, danes in vekomaj (Heb 13,8). Zato je krščanstvo vedno novo; ni drevo, ki je zraslo iz gorčičnega zrna, a se nekega dne postaralo in je na koncu svoje življenjske moči. Ne, krščanstvo je vedno znova jutranje sveže in mlado, vedno na začetku svoje rasti.⁶

Vesela vznesenost, ki jo je zbujala beseda *aggiornamento* (podanašjenje), se je že zdavnaj polegla. Kar se je začelo kot karizmatičen binkoštni vihar, je prešlo v vsakdanjost in se srečuje z vsakodnevnimi težavami. Obdobje po drugem vatikanskem koncilu je poznalo in še pozna dve težnji: na eni strani so tisti, ki zahtevajo, da ne smemo obtičati na pol poti, ampak moramo še koreniteje nadaljevati. Na drugi strani so zagovorniki starega, ki pravijo: ali vam nismo že takoj povedali, kam vse to vodi: k popolnemu propadu, če ne še k hujšemu. Med obema mlinskima kolesoma pa so

tisti, ki so si prizadevali in se žrtvovali za resnično prenovu ter se zdaj sprašujejo, ali ni bilo bolje pod vladavino tako imenovanih konservativcev kakor pa pod taktirko »progresivcev«. Hans Urs von Balthasar je že leta 1952 napisal pogumno programsko knjigo »Schleifung der Bastionen« (Porušenje okopov), v kateri se je zavzemal za odprto Cerkev, ki se ne obdaja z okopi nasproti svetu.⁷ Ta klic ni zadonel v prazno, a je nato glasnika samega privedel k razmisleku: »Saj ni bilo tako, kakor da mi vsi tega ne bi vedeli: z odprtostjo svetu, aggiornamento, s širjenjem obzorja, prevajanjem krščanstva v takšno miselno govorico, ki jo današnji svet razume, je storjena šele ena polovica. Druga je pomembna najmanj toliko. Edinole premišljevanje o krščanstvu samem, očiščevanje, poglabljanje, središčenje njegovih idej nas usposablja, da ga nato tudi verodostojno zastopamo, izžarevamo, prevajamo.«⁸

V tem smislu nadaljuje, da so zadnja leta neizprosno pokazala: »Dinamičen krščanski program odprtosti svetu ostane enostranski (in postane pri tem skrajno nevaren), če z naraščajočo zavestjo ne izoblikuje nasprotnega dela in se šele tako spravi v ravnotežje: kdor hoče več akcije, potrebuje boljšo kontemplacijo; kdor hoče bolj oblikovati, mora globlje poslušati in moliti; kdor hoče doseči več ciljev, mora doumeti nenamernost in neuspešnost, nedonosnost ter nepreračunanost in nepreračunljivost večne ljubezni v Kristusu in zato /v hoji za Kristusom/ tudi vsake krščanske ljubezni. Kdor hoče zapovedovati, se je moral naučiti krščansko ubogati, kdor hoče uporabljati dobrine tega sveta, se je moral otresti sleherne težnje po posesti, kdor hoče svetu kazati krščansko ljubezen, se je moral prav do čiste nesebičnosti (tudi v zakonu) izuriti v Kristusovi ljubezni. To smo vedeli in vedno povedali. V programu poslanosti v svet je bilo že od nekdaj tisto, kar je Guardini imenoval 'razlikovanje krščanskosti'.«⁹ Usoda vsake prenove je, da se mora razjasniti na višku same sebe in razlikovati duhove: razlikovati med tistimi, ki hočejo zanikati krščansko pohujšanje kot takšno, in tistimi, ki hočejo iz čistosti svoje vere razkriti dejansko krščansko pohujšanje. Kaj je pravo krščansko »pohujšanje« (skandalum) za svet? To je Kristusov križ. Apostol Pavel je neomajen: »Mi pa oznanjamo

Kristusa, križanega, ki je Judom v spotiko, poganom nespamet (plehkost). Tistim, ki so poklicani, Judom in Grkom, Kristusa, Božjo moč in Božjo modrost« (1 Kor 1,23–24). Če nočemo »izvotliti Kristusovega križa« in zakriti pravega pohujšanja, moramo prikazati bistvo prenove – cerkvene in krščanske prenove.

4. »Resni primer« in »krvavo resni položaj«

Anton Strle, opirajoč se na Balthasarjevo knjigo »Cordula oder der Ernstfall«, kritično pripominja: »Proslavljati pri kristjanih 'odprtost nasproti svetu', je odveč. Saj so kristjani sami kos sveta in naj se preprosto vedejo kakor vsi drugi. Le da so razen tega še nekaj drugega, kar se ne da vključiti v 'svet'. Kajti kristjani prihajajo s pričevanjem za vedno večjo božjo ljubezen in obenem izžarevajo, če le hočejo, to ljubezen tudi za svet. Pričati za to božjo ljubezen in za njeno zmagovitost nad smrtjo – to je njihova naloga; pričati, če je potrebno, s smrtjo. Ne iščejo sicer smrti, čeprav poznajo hrepenenje po mučeništvu. Živijo nekje med prvim in drugim Ignacijem, in drugi si je nadel to ime iz občudovanja do prvega. Prvi Ignacij v veselju hiti smrti naproti: 'Naj bom hrana zverem, da pridem k Bogu ... Potem bom zares učenec Jezusa Kristusa ... Moja ljubezen je križana!' Drugi Ignacij vse to posluša in zapiše: 'Jezus, moja ljubezen, je križana.'«¹⁰

Anton Strle že na začetku svojega zapisa navede Balthasarjevo odločilno vprašanje: »Teolog, ali bi bil pripravljen umreti za Kristusa?« Ta »resni primer« (Ernstfall) je najboljše merilo. Prav tako pogosto navaja njegovo svarilno znamenje: »Položaj Cerkve danes je krvavo resen.«¹¹ Strle zatrjuje: »Ni pretirano, če rečemo, da živimo v resnem, prelomnem času – za Cerkev in za svet ... Nekateri, ki bi sicer še hoteli veljati za kristjane (tudi katoličane), predlagajo danes nekakšno 'razsvetljensko' ali še bolj izpraznjeno razlago krščanstva in 'krščanskosti', takšno, da bi tukaj ne imeli nič več opraviti s Kristusovim evangelijem ter da bi potem Cerkev ne imela svetu povedati in dati pravzaprav nič takšnega, česar

bi svet že sam od sebe ne vedel in ne imel. Takšna Cerkev pa bi seveda ne bila več Kristusova in bi ne bilo prav nič škoda, če bi izginila. Človeštvo potrebuje Kristusovo Cerkev, prenovljeno v Kristusovem Duhu. Takšno, kakršno je hotel prav umevani drugi vatikanski koncil. Pred nami je vsekakor 'resen primer'.¹²

V tako resnem primeru in resnem času pa Cerkev potrebuje predvsem svetnike. Nanje se Balthasar sklicuje in pravi: »Rešitev, ki nam jo v teh težavah odkrito in brez sramu ponujajo naprodaj, je rešitev pluralizma mnenj v jedru dogme. Pluralizem je naravnost velika parola za Cerkev v svetu; zakaj naj bi bil notranji cerkveni prostor iz tega izvzet? 'Ali je Kristus vstal?' 'No, ne vznemirjajte se; važno je, kako človek to razume. Analogno, simbolično je gotovo 'vstal'... Torej imam pravico, da si pod enakimi obrazci predstavljam nekaj čisto različnega ... S tem bi bila oblika katoliške Cerkve v polnosti izenačena s protestantsko.«¹³ In Balthasar končuje svoj polemični, delno »sarkastični« spis s ponovnim sklicevanjem na svetnike: »Cerkev bi za reševanje tako nadčloveške naloge potrebovala ne le teologe (tudi to), ampak enoumno svetnike. Ne zgolj odloke in še manj ustanovitve novih študijskih komisij, ampak osebe, ob katerih se moreš orientirati kakor ob svetilnikih. In to je bil poslednji smisel klika v sili v knjigi 'Cordula'. Ni res, da ne moremo ničesar storiti za to, da bi dobili svetnike. Morali bi na primer poskusiti, tudi če nekoliko z zamudo, kakor Cordula, da bi to postali. 'Rajši prepozno kakor nikoli'.«¹⁴

II. Jedro krščanske prenove

Krščanska prenova hoče uveljaviti krščanstvo samo v njegovi lastni novosti, ki se nikdar ne postara. Krščanska prenova nikakor noče nadomestiti krščanstva z nečim drugim ali boljšim. To bi bilo nesmiselno in usodno. Ker pa krščanstvo neodtujljivo biva v Cerkvi, je krščanska prenova hkrati prenova Cerkve: nikakor noče odstraniti ali nadomestiti Cerkve, ampak jo privedi do njene izvirne čistosti in moči. Gre za Kristusovo Cerkev, ki je vedno potrebna

prenove, ne za »našo« Cerkev, kajti od nas narejena Cerkev ne bi bila nikakršno upanje, kakor poudarja papež Benedikt XVI.: »V resnici danes marsikje gledajo na Cerkev samo kot na nekakšen politični aparat. O njej govorijo skoraj izključno s političnimi kategorijami. In to velja celo za škofo, ki svojo predstavo o jutrišnji Cerkvi večinoma opisujejo izključno politično. Kriza, ki so jo povzročili mnogi primeri duhovniških zlorab, sili k temu, da gledajo na Cerkev naravnost kakor na nekaj izjalovljenega, kar moramo zdaj temeljito vzeti v roke in oblikovati na novo. Toda od nas samih narejena Cerkev ne more biti upanje.«¹⁵

S povedanim je že zastavljeno ključno vprašanje, kakšno je merilo pristne preнове. Ali je izhodišče v vprašanju: kaj more današnji človek še prenašati pri krščanstvu? Katere vidike krščanstva mu še lahko nalagamo? Ali je torej merilo današnji človek, današnji svet, ali pa je izhodišče preнове v vprašanju: kaj je krščanstvo v resnici? Odgovor ne bi smel biti težaven. Dokler je prenova *krščanska* prenova, se pravi prenova krščanstva v smislu očiščenja od vse navlake, ki zakriva in pači njegov izvirni sijaj, je lahko izhodišče samo slednje. V drugem primeru pa bi morali biti toliko pošteni in povedati, da si prizadevajo za odstranitev krščanstva, da bi ga nadomestili z nečim drugim, »sodobnejšim«.

Seveda si mora kristjan naposled in najgloblje zastaviti vprašanje: zakaj sem sploh še kristjan? Zakaj hočem pre novo, to je novo in trajno živost krščanstva, ne pa njegovo zamenjavo z nečim novim in drugim, ki ima sicer še krščanske prvine, a ne raste iz njegovih korenin?

Ista poštenost, ki današnjega kristjana sili k temu vprašanju, ga sili tudi k odločni zavzetosti, k doslednosti, da »se ne ravna po tem svetu«. Krščanstvo zahteva odpoved, izrečeno pri krstu. Krščanstvo in lenobnost, povprečnost ne gresta skupaj. Ali si mrzel ali vroč – mlačnost pa zasluži, da si izpljunjen (prim. Raz 3,15s).

Prvo vprašanje: zakaj sploh še ostajam kristjan, moram povezati s temeljno odločitvijo svojega življenja. Odgovor nam že kaže pravo smer: prenova Cerkve in krščanstva je dogajanje, ki predpostavlja vero. Pristna prenova zahteva več krščanstva, ne manj, ne odpravo krščanstva.

1. Merilo prenove

Kako mora potekati krščanska prenova? To vprašanje je odvisno od vprašanja: kaj je pristno krščansko? – ne pa od vprašanja: kaj zahtevajo moderni časi? Krščanstvo ni trgovska hiša, ki mora tesnobno zaskrbljena prilagajati svojo ponudbo okusu in razpoloženju odjemalcev, ker hoče prodati blago, ki ga kupci ne marajo in ne potrebujejo – tako se žal neredko dogaja. Če bi bilo tako, tedaj bi se mirno sprijaznili s stečajem podjetja. V resnici je krščanska vera veliko bolj (povedano s šibko prispodobno) *božje zdravilo*, ki se ne sme ravnati po željah strank in tem, kar jim ugaja, če noče uničiti odjemalcev. Zdravilo mora doseči, da se ljudje odvrnejo od svojih umišljenih potreb, kar je v resnici njihova bolezen, in se zaupajo navodilu vere. Ob tej podobi moremo zdaj razložiti, kaj je prava in kaj napačna prenova. Reči smemo: prava prenova si prizadeva za pristno krščanstvo, se od njega oblikuje in vzgaja. Napačna prenova teče za človekom, namesto da bi ga vodila h Kristusu. Tako spreminja krščanstvo v slabo kramarsko trgovino, ki vpije po kupcih. S tem ni nič rečeno zoper dušno pastirstvo, ki išče ljudi. Nasprotno. S Kristusom, ki je šel kot dobri Pastir iskati izgubljeno ovco, ko je prišel iz nebes in se spustil dol v zapuščenost pekla, bo morala Cerkev iti za ljudmi in jih iskati, kjer so. Izrečeno je samo nekaj proti nesporazumu, da bi vero obravnavali kot blago, ki ga obračajo po okusu ljudi, namesto da bi z njo vodili okus ljudi k pravemu »okusu«, ki so ga nekdaj imenovali *sapientia*, »okus« za božje reči, se pravi »modrost«. Brez nje vsak človeški okus postane puščoba brez okusa.

Če se izhajajoč iz tega spoznanja ozremo po izvirnem krščanstvu, se pokaže, da je najtesneje povezano z novostjo in prenovo. Krščanstvo je namreč nastalo kot prenova, »reformacija«: kot prenovitev stare zaveze. To spada tako globoko k njegovemu bistvu, da je prišlo v njegovo ime: krščanstvo je »nova« zaveza! Kristus je ustanovil »novo in večno zavezo« v svoji krvi. Krščanstvo nenehno izhaja in prehaja iz starega v novo. Sv. Avgustin je v razlagi 95. psalma to čudovito opisal: »Pojte Gospodu novo pesem, pojte

Gospodu vse deže. [...] Staro pesem poje samoljubje mesa: novo pesem poje Božja ljubezen. Karkoli poješ iz samoljubja, ostaja stara pesem, tudi če se besede na zunaj slišijo nove. [...] Boljše petje je molčanje novega človeka kakor petje starega. [...] Ljubiš in molčiš: tedaj ima ljubezen sama svoj zvok pred Bogom, da, ljubezen sama je pesem.«¹⁶ To pomeni, da prava prenova ni v novih črkah, v novi »govorici«. Če ta uspe, je odvisno od tega, koliko se je posrečil prehod od starega človeka k novemu, od sebičnosti k ljubezni.

2. *Prenova kristjanov in prenova Cerkve*

S temi mislimi smo prišli do kritične točke naših razmišljanj. Če je črka, se pravi zunanja oblika, nepomembna, tedaj se zdi, da mora prenova preiti v zgolj osebno in duhovno območje. Takšna zamisel bi seveda zanikala sočloveško razsežnost celote. V resnici je potrebno oboje: prenova posameznika in skupnosti. Začeti je treba pri prenovi vsakega kristjana, če hoče biti prenova več kakor samo zveneče cimbele. Osebna prenova pa mora odsevati v cerkveni obliki, v celotni skupnosti, če naj ne ostane neučinkovit plamen slame, ki hitro ugasne.

V čem je torej smisel in pomen prenove *Cerkve*? Da bi našli odgovor, moramo zastaviti vprašanje: kaj je v Cerkvi narobe, v luči izvora? Prav to in samo to je vprašanje, ki mora veljati kot merilo v prizadevanju za prenovno Cerkve. Takšno spraševanje in prizadevanje pa mora izhajati iz poštenosti in čistosti resnice, ki določa krščanski izvir in zato obvezuje, da ga prevzamemo v resnicoljubnosti svojega bivanja. Brez te resnicoljubnosti bi bila tudi ljubezen le sentimentalni oblak.

»Že tisti, ki hoče izboljšati stroj, in še bolj tisti, ki hoče ozdraviti organizem, se mora najprej pozanimati, kako je stroj sestavljen in kako je organizem zgrajen od znotraj. Tudi danes mora hotenje, da bi s Cerkvijo nekaj naredili, pokazati toliko potrpljenja, da se najprej vprašamo, kaj je Cerkev, od kod izvira in kakšno poslanstvo ima.«¹⁷

To je izhodišče in temelj prizadevanja za prenovu. Hkrati se moramo iskreno vprašati, kaj je v Cerkvi narobe. Ne gre le za posamezne majhne napake, ki se prikradejo dan za dnem, kjer »stari«¹⁷ ljudje po starem obravnavajo novo zavezo, ampak za globoko zakoreninjenost v ta svet, za prilagajanje temu svetu. Z drugimi besedami: Cerkev, ki prvenstveno govori sama o sebi, zgreši svojo nalogo, saj je tukaj kot prostor, v katerem prebiva Kristus in v katerem naj bi ga srečali. Cerkev je v takšnem odnosu do Kristusa kakor luna do sonca, tako govorijo cerkveni očetje: *Cerkev dobiva svojo svetlobo od Kristusa*. Če ne prestreže te svetlobe in je ne podarja naprej, potem je samo kup zemlje brez sijaja.

Ustrezno govorjenje o Cerkvi nam v zrcalni podobi kaže skrivnost Boga, čudež stvarjenja, kako je s človekom, kako je odrešen po Kristusu, to se pravi poklican k novemu upanju in na kakšen način more hoditi po tej poti upanja. Takšen način govorjenja o Cerkvi nas spominja na gotske katedrale, katerih stene so barvna okna, ki - obsijana z lučjo stvarjenja - presevajo vso zgodovino Boga s človekom. Pritegujejo gledanje navznoter in prav s tem sproščajo pogled v prostranstvo, govorijo o večnosti in času, o izvoru in prihodnosti človeka in sveta.

Barvna okna v cerkvah sijajo podnevi in ponoči. Podnevi prepuščajo sončno svetlobo v cerkveni prostor. Ponoči pa navzven razširjajo notranjo svetlobo cerkvenega prostora. Tako je svetišče nekakšno razgledišče, ki nam omogoča videti celoto; hkrati je kraj, na katerem se snidemo in tako more vsakdo najti sebe, ker Bog sam odpira naše srce in premaguje naše ločitve.¹⁸

3. Prava in napačna prenova

Ohranjanje starih položajev, ki so bili nekoč doseženi, ne rešuje in ne prenavlja. Vera je več kakor seštevek nabožnih vaj in oblik. Vera je življenje, ki kot življenje duha uspeva samo v resnicoljubnosti, ki se uresničuje v svobodi. V zadnjem obdobju tridentinskega koncila je kardinal Ercole Gonzaga odgovoril

svojim razvnetim kritikom: »Sem katoličan in bi bil rad dober katoličan. Če nisem v bratovščini rožnega venca – potrpite. Zado-
stuje mi, da spadam v Kristusovo bratovščino.« Takšno ravnanje
je bliže pristni prenovi kakor pobožnost tistih, ki branijo črko
nasproti duhu in ob lupini pozabijo na jedro. Ob tem lahko izde-
lamo preprost obrazec za bistvo cerkvene prenove: ta ne obstaja v
kopičenju zunanjih oblik in ustanov, ampak v tem, da smo zares
v bratovščini Jezusa Kristusa.

V tem smislu bi smeli reči: prenova je poenostavitev. Ne pozabi-
mo, da sta dve vrsti preprostosti: površna in lagodna preproščina ter
preprostost izvora, ki je enovit in zares bogat, neizčrpen. Prenova je
poenostavitev v tem smislu, da zajemamo iz izvora, da se oklenemo
skrivnosti življenja. Je vrnitev k središču, k skrivnosti troedinega
Boga. To je prenova iz izvira, »dejanska prenova za nas kristjane,
za vsakega posameznika med nami in za celotno Cerkev«.¹⁹

Krščanska vera je v jedru preprosta. Svojo pridigo pri sv. maši
v Regensburgu, 12. septembra 2006, je začel z geslom svojega
apostolskega potovanja: »*Kdor veruje, ni nikoli sam.*« Nadaljeval
je z vprašanji: »Kaj pravzaprav verujemo? Kaj vera sploh je? Ali
je v modernem svetu to še mogoče? Če pogledamo velike sume
teologije, ki so jih napisali v srednjem veku, ali če pomislimo na
množico knjig, ki jih vsak dan pišejo o veri in proti njej, bi človek
skoraj obupal in mislil, da je vse to preveč zapleteno. Od samih
dreves na koncu ne vidiš več gozda. In res je: pogled vere obsega
nebo in zemljo; preteklost, sedanjost, večnost in ga zato nikoli
ne moremo povsem izčrpati. Pa vendar je pogled vere v svojem
jedru preprost. Gospod sam je dejal Očetu: 'To si hotel razodeti
malim – tistim, ki morejo videti s srcem' (prim. Mt 11,25). Cer-
kev pa nam daje čisto kratek povzetek, v katerem je povedano
vse bistveno: to je tako imenovana apostolska veroizpoved...
V svoji temeljni zasnovi obstaja veroizpoved samo iz treh glavnih
delov, in ni drugega kakor razširitev krstnega obrazca, ki ga je
vstali Gospod sam izročil učencem za vse čase, ko jim je rekel:
'Pojdite, učite vse narode in krščujte jih v imenu Očeta in Sina
in Svetega Duha' (Mt 28,19).«²⁰

4. Odmik od sveta, da bi bili »luč sveta«

Joseph Ratzinger je večkrat opozarjal na pravilen odnos Cerkve do sveta. Svaril je pred posvetnostjo in klical k nujnemu odmiku od sveta (*Entweltlichung*)²¹ zato, da bi bili dejavno navzoči v njem in ga preoblikovali z evangelijskim kvasom. Kot papež je imel znamenit govor v Freiburgu (25. september 2011).²² Začel ga je s pogledom na dejansko stanje in dejal: »Že desetletja doživljamo upad verskega življenja, ugotavljamo vse večje oddaljevanje znatnih delov krščenih od cerkvenega življenja. Poraja se vprašanje: ali se mora Cerkev spremeniti? Ali se ni dolžna v svojih službah in strukturah prilagoditi sedanjosti, da bi dosegla današnje ljudi, ki iščejo in dvomijo?«

Sveto mater Terezijo so nekoč vprašali, kaj bi se moralo po njenem mnenju v Cerkvi najprej spremeniti. Odgovorila je: vi in jaz! Sprememba je res potrebna. »Vsak kristjan in celotno občestvo verujočih sta vedno poklicana k prenovi.« Kakšna pa naj bo ta sprememba, vpraša Benedikt. Ali gre za prenovu in preureditev stanovanjske hiše? Ali gre za popravek, da bi lažje in hitreje prišli na cilj? Ko gre za prenovu Cerkve, je odločilno merilo apostolsko poslanstvo Jezusovih učencev in Cerkve. Glede tega poslanstva se mora Cerkev vedno znova preverjati.

Sinoptični evangelijski navajajo razne vidike Jezusovega naročila. Poslanstvo je osebno naročilo: »Vi ste moje priče« (Lk 24,48). Jezus pooblašča apostole: »Pojdite in naredite vse narode za moje učence« (Mt 28,19), daje jim vesoljno nalogo: »Oznanjajte evangelij vsemu stvarstvu« (Mr 16,15). Evangelijsko pričevanje v svetu je pogosto zatemnjeno in oslajeno. Že sv. papež Pavel VI. je ugotavljal: »Če Cerkev sama sebe vsak dan globlje spoznava in če si prizadeva upodobiti se po vzoru, ki ji ga je pokazal Kristus, se zgodi, da jo imajo za močno različno od miselnosti in ravnanja ljudi, med katerimi živi in katerim se skuša približati.«²³

Poslanstvo Cerkve izhaja iz skrivnosti troedinega Boga, iz skrivnosti njegove stvariteljske ljubezni. Bog sam je ljubezen. Bog se je v učlovečenju, smrti in vstajenju Jezusa Kristusa nepojmljivo približal človeku. Bog je postal človek, ne da bi svet potrdil

v njegovi svetnosti in ga pustil, kakršen je, ampak zato, da bi ga spremenil. Po besedah cerkvenih očetov se je zgodila »čudovita zamena«, *sacrum commercium*, sveta zamenjava med Bogom in človekom. Bog postane eden od nas, sprejme naše grehe in nam podari samega sebe, svoje božanstvo.

Cerkev dolguje zahvalo Bogu zase in za vse darove. Cerkev nima in ne zmore ničesar sama iz sebe. Ne more reči: to smo pa sijajno naredili! Njen smisel je v tem, da je orodje odrešenja. Njen namen je, da svetu prinaša »Kristusa, luč narodov, lumen gentium«. S to besedo se začenja dogmatična konstitucija o Cerkvi in nadaljuje: »Cerkev je v Kristusu nekak zakrament, to je znamenje in orodje za notranjo zvezo z Bogom in edinost vsega človeškega rodu« (LG = C 1).

Da bi Cerkev ustrezala tej nalogi, se mora vedno znova truditi, da bi se rešila svoje posvetnosti in postajala odprta za Boga, njegovo orodje za odrešenje sveta. S tem uresničuje Jezusove besede: »Niso od sveta, kakor jaz nisem od sveta« (Jn 17,16). Prav s tem se podarja svetu in mu služi. Zgodovina nekako prihaja Cerkvi na pomoč z raznimi obdobji sekularizacije, ki so pripomogle k njenemu očiščenju in notranji prenovi. Sekularizacije – odvzem cerkvene posesti ali privilegijev – so pomenile globoko segajoč odmik od posvetnosti. Tako je Cerkev odložila posvetno bogastvo in spet postala ubožna. Papež Benedikt omenja, da s tem Cerkev deli usodo Levijevega rodu v Izraelu, ki edini ni imel svoje posesti. Njegov delež je Bog sam!

»Zgodovinski primeri kažejo: misijonarsko pričevanje od sveta odmaknjene Cerkve sveti močnejše. Cerkev, osvobodjena gmotnih in političnih bremen, se more bolje in zares krščansko obračati k vsemu svetu, biti zares odprta do sveta. Spet more bolje živeti svojo poklicanost, da časti Boga in služi bližnjemu.«²⁴ S takšno odprtostjo Cerkve svetu je načrtano, kako naj posamezen kristjan učinkovito in ustrezno uresničuje svojo odprtost svetu in svoje krščansko poslanstvo.

Nikakor ne gre za novo taktiko, da bi Cerkvi priskrbeli veljavo. Ne, gre za to, da odložimo vsako taktiko in si prizadevamo za popolno

poštenost, ki ne izključuje ali izriva ničesar od današnje resničnosti, ampak prav danes živi vero. »Povejmo to še drugače: krščanska vera je za človeka vselej – in danes še posebno – škandal, pohujšanje. Ljudem je zmeraj prezahtevno verovati, da se večni Bog zanima za nas ljudi in nas pozna; verovati, da je Nedojemljivi v nekem času na nekem kraju postal oprijemljiv, da je Neumrljivi trpel in umrl na križu ter nam smrtnikom obljubil vstajenje in večno življenje.« To je v krščanski veri najvišje in največje, za človeka najdragocenejše, edino pomembno. Polega tega dejanskega »škandala« se pojavljajo še drugotna pohujšanja, ki nekako zastirajo glavno pohujšanje: »Ta škandal, ki ga ni mogoče odpraviti, če nočemo odpraviti krščanstva samega, so žal prav v zadnjem času prekrila druga boleča pohujšanja oznanjevalcev vere. Nevarno je, če ti škandali stopijo na mesto prvo-tnega *skandalon*, pohujšanja križa, in ga napravijo nedostopnega.«²⁵

In papež Benedikt sklene: »Toliko bolj je čas, da najdemo pravi odmik od sveta (*Entweltlichung*), da srčno odložimo posvetnost Cerkev. To seveda ne pomeni, da se umaknemo iz sveta, ampak nasprotno. Cerkev, ki se znebi bremena posvetnega, zmore ljudem, tako trpečim kakor tistim, kateri jim pomagajo, posredovati posebno življenjsko moč krščanske vere tudi na socialnem in dobrodelnem področju... Samo globoka povezanost z Bogom omogoča polnovredno pozornost do sočloveka; brez ljubezni do bližnjega pa povezanost z Bogom shira.«²⁶

5. Upanje gorčičnega zrna

Joseph Ratzinger je že leta 1973 povedal: »V resnici Cerkev vedno ostaja gorčično zrno. Za Cerkev je vedno veliki petek, velika noč in binkošti hkrati (Hans Urs von Balthasar). Cerkev ni kakor rastlina, v kateri je seme samo na začetku. Križ zanjo ni oddaljeni začetek. Cerkev vselej doživlja veliki petek, kakor sme tudi vedno znova izkušati veliko noč. Cerkev ostaja gorčično zrno skozi svojo zgodovino. Vedno živi od nepojmljive moči Svetega Duha in nikdar od dotlej dosežene moči svojega organizma.«²⁷

V vsakem času nujne prenove Cerkve ni mogoče pričakovati od prilagajanja svetu ali pocenitve svetopisemske zahteve. Pogled v zgodovino Cerkve jasno kaže, da je prava prenova vedno izhajala iz osebnega spreobrnjenja in prizadevanja za dosledno krščansko življenje, iz globlje ljubezni do Kristusa ter jasnejšega oznanjevanja, prepričljivejše kateheze in dostojnejšega obhajanja liturgije.²⁸

Kardinal Ratzinger pojasnjuje: »Cerkev po eni strani potrebuje gibčnost, da bi mogla sprejeti spremenjene naravnosti in ureditve v družbi ter se odtrgati od dosedanjih prepletenosti. Po drugi strani pa toliko bolj potrebuje zvestobo, da bi ohranila in obvarovala to, kar človeku pomaga, da je človek; kar mu dovoljuje preživeti, kar varuje njegovo dostojanstvo. Cerkev mora trdno ohranjati in usmerjati človeka navzgor, k Bogu; kajti samo od tam more priti moč miru na tem svetu.«²⁹

Papež Benedikt XVI. je v božičnem nagovoru rimski kuriji 22. decembra 2005, ob 40-letnici sklepa drugega vatikanskega koncila, ocenil, da sta se soočili in spopadli dve nasprotni hermenevtiki, dva nasprotujoča si načina razlage in sprejemanja koncila: »Ena razlaga je povzročala zmedo, druga je obrodila sadove, kar se je dogajalo v tišini, a je postajalo vedno bolj opazno, in še naprej rojeva sadove. Na eni strani je razlaga, ki bi jo poimenoval 'hermenevtika preloma'; ta se je neredko opirala na naklonjenost medijev in tudi nekega dela moderne teologije. Na drugi strani pa je 'hermenevtika reforme', prenove v nepretrganosti ene same Cerkve, ki nam jo je Gospod podaril. *Cerkev je subjekt, ki raste s časom in se razvija naprej, a pri tem vedno ostaja ista.*«³⁰

Močna spodbuda za oznanjevanje evangelija v razkristjanjeni družbi je bilo leto apostola Pavla.³¹ Leta 2010 je papež Benedikt ustanovil Papeški svet za novo evangelizacijo (motu proprio »Ubi-cumque et Semper«, 21. september 2010). Ob prvi obletnici je v nagovoru udeležencem kongresa poudaril »postavbo rodovitnosti« Božje besede: »Današnji svet potrebuje ljudi, ki govorijo z Bogom, da bi mogli govoriti o njem. Vedno moramo spominjati tudi na to, da Jezus ni odrešil sveta z lepimi besedami ali pozornost vzbujajočimi sredstvi, ampak s svojim trpljenjem in svojo smrtjo. Postava

pšeničnega zrna, ki umrje v zemlji, velja tudi danes. Ne moremo dajati življenja drugim, ne da bi darovali svoje življenje: 'Kdor zaradi mene in zaradi evangelija izgubi svoje življenje, ga bo rešil,' nam govori Gospod (Mr 8,35).«³²

Opombe

¹ Glej Karl M. Woschitz, »Siehe, ich mache alles neu«, v: Božjo voljo spolnjevati. Jubilejni zbornik ob 75-letnici Alojzija Šuštarja, ljubljanskega nadškofa in metropolita, SŠK, MD, Ljubljana – Celje 1995, 701-716.

² Irenej, *Adversus haereses*, 4, 34, 1 (PG 7, 1083); 3,24,1 (slednje navaja tudi KKC 175).

³ Joseph Ratzinger, Sol zemlje. Krščanstvo in katoliška Cerkev ob prelomu tisočletja. Pogovor s Petrom Seewladom, Družina, Ljubljana 1998, 300s.

⁴ Henri Kardinal de Lubac, *Zwanzig Jahre dannach*, Verlag Neue Stadt, München-Zürich-Wien, 1985, 101-103. Glej Anton Štrukelj, *Kristusova novost*, Družina, Ljubljana 2000, 18s.

⁵ Anton Strle, »Cerkev nosi upanje sveta«, v: Družina, 25 (1076), št. 12, str. 6. Strle navaja Henri de Lubac, *Paradoxe et Mystère de l'Eglise*, Ed. Mouton, Pariz 1967, 22 sl.

⁶ Joseph Ratzinger, *Aggiornamento. Pridiga v Rimu*, 11. 10. 1981, v: *Mitarbeiter der Wahrheit*, Würzburg 1990, 85s.

⁷ Hans Urs von Balthasar, *Schleifung der Bastionen*, Johannes Verlag Einsiedeln 1952 (1989).

⁸ Hans Urs von Balthasar, *Rechenschaft* 1965, v: isti, *Zu seinem Werk*, Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg 2000, 44. Prim. tudi njegovo knjigo *Cordula oder der Ernstfall*, Johannes Verlag Einsiedeln 1966 (2021).

⁹ Isti, *Rechenschaft*, 8; *Zu seinem Werk*, 45.

¹⁰ Anton Strle, H. U. von Balthasar o »krščanskem stanu« kot »resnem primeru« Cerkev današnjega časa, v: *BV* 39 (1979) 105-110, tu 105.

¹¹ Balthasar, *Cordula oder der Ernstfall*. Mit einem Nachwort zur dritten Auflage, Johannes Verlag Einsiedeln 1967, (Freiburg 2021), 81 in 130.

¹² Anton Strle, n. d., 109.

¹³ Balthasar, *Cordula*, n. d. 131.

¹⁴ Balthasar, n. d., 131s. Prim. Strle, n. d., 106.

¹⁵ Papež Benedikt XVI., O krizi vere, v: *Communio* 29 (2019) 89–103, tu 101

¹⁶ Avguštin, En. In Ps 95,2 (CChr 39, 1343), nav. Joseph Ratzinger, Was heißt Erneuerung der Kirche?, v: *JRGS* 8/2, 1186–1202, tu 1191s. Glej Ratzingerjev članek v tem zvezku.

¹⁷ Kardinal Joseph Ratzinger, Poklicani v občestvo. Današnji pogled na Cerkev, Ljubljana 1993, 7.

¹⁸ Prim. Kardinal Joseph Ratzinger, *Spremna beseda*, v: Christoph Schönborn, *Ljubiti Cerkev*, Družina, Ljubljana 1997, 5-6.

- ¹⁹ Joseph Ratzinger, Was heißt Erneuerung der Kirche?, v: JRGS 8/2, Herder, Freiburg 2010, 1186–1202, tu 1202.
- ²⁰ Papež Benedikt XVI., pridiga v Regensburgu, 12. september 2006, v: Insegnamenti di Benedetto XVI II, 2 2006, LEV, 2007, 252–256, tu 253.
- ²¹ Glej Achim Buckenmaier, Entweltlichung der Kirche und Neuevangelisierung der Welt, v: Mitteilungen. Institut Papst Benedikt XVI., Regensburg 2004, 65–77.
- ²² Papež Benedikt XVI., nagovor v Freiburgu, 25. september 2011, v: Insegnamenti di Benedetto XVI VII, 2 2011, LEV, 2012, 336–341.
- ²³ Papež Pavel VI., Ecclesiam Suam (6. avgust 1964), Ljubljana 1965, 60 (prevedel in uvod napisal Anton Strle).
- ²⁴ Papež Benedikt XVI., nagovor v Freiburgu, n. d., 340.
- ²⁵ Papež Benedikt XVI., nagovor v Freiburgu, n. d., 340s.
- ²⁶ Papež Benedikt XVI., nagovor v Freiburgu, n. d., 341. Prim. Bogdan Dolenc, Spremnna beseda, v: Yves Congar, Za Cerkev služenja in uboštva, Ljubljana 2011, 113–131, tu 130s.
- ²⁷ Joseph Ratzinger, Die Hoffnung des Senfkorns, Betrachtungen zu den zwölf Monaten des Jahres, Meitingen-Freising 1973. Naš prof. Anton Strle je že takrat predstavil to knjižico: A. Strle, Telo in nebeško veličastvo (iz J. Ratzinger, Die Hoffnung des Senfkorns, 26–28), v: CSS 11(1977)122. Ponatis v: Communio 30 (2020) 337–338.
- ²⁸ Prim. Rudolf Voderhözler, Zur Erneuerung der Kirche. Geistliche Impulse zu aktuellen Herausforderungen, Verlag Friedrich Pustet, Regensburg 2020, 21.
- ²⁹ Joseph Ratzinger, Sol zemlje. Krščanstvo in katoliška Cerkev ob prelomu tisočletja. Pogovor s Petrom Seewaldom, Družina, Ljubljana 1998, 246.
- ³⁰ Papež Benedikt XVI., nagovor Rimski kuriji, 22. december 2005, v: Insegnamenti di Benedetto XVI V, I 2005, LEV, 2006, 1018–1032, tu 1024s. Glej Franz-Xaver Heibl, Die »Hermeneutik der Reform« und die Erneuerung der Kirche, v: Mitteilungen Institut Papst Benedikt XVI., Jhg. 12 / 2019, Schnell & Steiner, Regensburg 2019, 98–116.
- ³¹ Papež Benedikt XVI., Kateheze o apostolu Pavlu. »Vse delam zaradi evangelija«, MD Celje 2009.
- ³² Papež Benedikt XVI., »Božja beseda raste in se širi«, v: Communio 22 (2012) 225–228, tu 228.